

Трансформація механізмів публічного управління у сфері будівництва в умовах економічної турбулентності

У сучасних умовах України сектор будівництва перебуває під впливом множинних зовнішніх шоків: економічна нестабільність, військові дії, логістичні обмеження, інфляція, дефіцит ресурсів. Це створює надзвичайно турбулентне середовище для публічного управління у сфері будівництва, що, у свою чергу, зумовлює необхідність трансформації механізмів управління, які часто виявляють суттєві вразливості – недостатню адаптивність, надмірну регуляторну жорсткість, слабку інтеграцію з ринковими та проектними підходами. Тому трансформація механізмів публічного управління в будівництві стає критично необхідною умовою для забезпечення ефективності та стійкості цієї галузі у період турбулентності.

Будівельна галузь традиційно розглядається як об'єкт державного регулювання через її стратегічну значущість для економіки та безпеки держави. Л.М. Шутенко акцентує увагу на тому, що ця галузь потребує постійного управлінського впливу з боку держави, оскільки є джерелом розвитку інфраструктури та забезпечення базових потреб суспільства [2]. Водночас В. Мелко підкреслює, що будівництво – це складна система, яка повинна регулюватися відповідно до змінних економічних і соціальних умов [3]. Серед ключових функцій державного управління виділяють нормативно-правове регулювання, контроль, стратегічне планування, координацію між державою, бізнесом і суспільством, а також стимулювання інновацій. У контексті теоретичного осмислення державного управління у сфері будівництва, значну увагу приділяють нормативно-правовому механізму. О.А. Марушева вказує на необхідність удосконалення цього механізму як основи формування соціально-економічних відносин у галузі [5]. У свою чергу, Л.О. Згалат-Лозинська підкреслює важливість формування інноваційної політики у будівництві шляхом активізації ролі громадянського суспільства у процесах управління [6].

Сучасний стан галузі ускладнюється факторами, що прямо впливають на ефективність державного управління: військові дії, руйнація інфраструктури, економічна нестабільність, зростання вартості матеріалів, проблеми з постачанням. Так, А.В. Івко вказує, що реалізація проектів у сфері дорожнього будівництва відбувається в умовах обмежених ресурсів і підвищених ризиків, що потребує запровадження синкретичних, адаптивних підходів до управління [1]. Проблемою залишається низька гнучкість чинної нормативної бази та управлінських процедур, що не встигають адаптуватися до змін. Також часто спостерігається інституційна інертність, коли управлінські рішення приймаються із запізненням або без урахування актуальних викликів. У цьому контексті особливу актуальність набуває проектно-орієнтований підхід до управління, який дозволяє підвищити керованість та адаптивність. Методика вибору управлінського підходу до портфелів проектів, розроблена І.В. Кононенко та М.Ф.К. Кподжедо, дозволяє створювати більш гнучкі управлінські рішення у середовищі з високим ступенем невизначеності [4].

Трансформація механізмів публічного управління у сфері будівництва має ґрунтуватися на низці ключових принципів, які відповідають вимогам сучасного турбулентного середовища. По-перше, це адаптивність та гнучкість, що передбачають оперативне оновлення регуляторної бази, врахування змін у вартості ресурсів, часових рамках реалізації проектів та у зовнішньоекономічному середовищі. Прикладом відповідного підходу є запропонована Івком модель синкретичного управління, що поєднує елементи традиційного, гнучкого та антикризового управління [1]. По-друге, пріоритет набуває портфельне управління, яке дозволяє оцінювати та координувати великий масив проектів, вибирати оптимальні управлінські інструменти та забезпечувати реалізацію стратегічно важливих ініціатив [4].

По-третє, трансформація має передбачати посилення стратегічної функції управління, що включає визначення пріоритетних напрямів розвитку, мобілізацію ресурсів, координацію дій між різними рівнями влади та підзвітність перед громадськістю. Іншою важливою складовою є поєднання нормативно-правового регулювання із стимулюванням інновацій, що підкреслюється у дослідженнях Марушевої [5]. Регулювання має стати не стримуючим, а підтримуючим фактором, здатним адаптуватися до швидкозмінних умов. Варто також відзначити роль громадянського суспільства, яке, за словами Згалат-Лозинської, повинно бути активним учасником процесів управління – як у вигляді контролю, так і через залучення до формування політик та оцінки ефективності [6].

Впровадження інновацій у механізми державного управління будівництвом має стати ключовим напрямом трансформації. Це передбачає створення платформ для цифрової взаємодії, відкритих даних, електронного ліцензування, онлайн-моніторингу проектів. Також важливим є розвиток партнерства з приватним сектором, що дозволяє залучати додаткові ресурси, забезпечувати гнучкість у реалізації проектів та розширювати інституційну спроможність. Як приклад, модель державно-приватного партнерства може бути використана у проектах житлового будівництва, відновлення інфраструктури, будівництва укриттів та інших об'єктів цивільного захисту.

Трансформація механізмів управління також вимагає розвитку системи моніторингу, оцінки та зворотного зв'язку. Це дозволяє здійснювати постійну оцінку ефективності управлінських дій, виявляти відхилення та адаптувати стратегії у режимі реального часу. Для цього доцільним є запровадження ключових показників ефективності (КПІ) в управлінській системі: дотримання строків, відповідність бюджету, рівень інноваційності, залученість громадськості, ступінь ризиків. У турбулентному середовищі, де навіть найкращі плани можуть швидко втратити актуальність, така адаптивність стає запорукою успіху.

На підставі аналізу запропоновано низку практичних рекомендацій для органів публічного управління. По-перше, необхідно створити центральний портфельний офіс з управління будівельними проектами, який здійснюватиме вибір методів управління згідно з ризиками та пріоритетами. По-друге, слід модернізувати нормативно-правову базу через розробку “гнучких” регуляторних рамок, які можуть швидко адаптуватися до змін. По-третє, рекомендовано впровадити синкретичні моделі управління у реалізації проєктів критичної інфраструктури. По-четверте, слід активізувати участь громадянського суспільства через відкритість даних, звітність, створення консультативних рад. По-п’яте, варто розвивати цифрові платформи для моніторингу та управління проектами, що дозволить підвищити прозорість та ефективність.

Таким чином, трансформація механізмів публічного управління у сфері будівництва є не лише відповіддю на зовнішні виклики, але й необхідною умовою для забезпечення сталого та інноваційного розвитку галузі. Запропоновані підходи, що ґрунтуються на синкретизмі, портфельному управлінні, інноваційності, залученні громадськості та стратегічному мисленні, дозволяють сформувати нову парадигму управління, здатну ефективно функціонувати в умовах постійної економічної турбулентності.

Список використаних джерел:

1. Івко А. В. Підходи синкретичного управління в проектах відновлення дорожньої інфраструктури. Вісник Національного транспортного Університету. Сер. Технічні науки. Київ: НТУ, 2022. Вип. 3(53). С. 433–442.
2. Шутенко Л.М. Будівельна галузь як об’єкт державного регулювання. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/29712/1/1.pdf>
3. Мелко В. Галузь будівництва як об’єкт державного регулювання. Науковий альманах. Серія: Управління та адміністрування. 2016. Vol. 2 (II). С. 18-22. URL: https://eprints.oa.edu.ua/6215/1/Global_world_2_2006-18-22.pdf
4. Кононенко І. В., Кподжедо М.Ф.К. Метод вибору підходу для управління портфелем проєктів і його застосування. Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків : НТУ "ХПІ", 2022. № 1(5). С. 29-38.
5. Марушева О.А. Державне управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві: теоретичні засади. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 12. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1304>
6. Згалат-Лозинська Л. О. Оптимізація функцій державного управління інноваційним розвитком в будівництві на основі реалізації концепції громадянського суспільства в Україні. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2020. № 4. С. 47-53.
7. Гуштик Н. Державне управління в галузі будівництва: ретроспективний аналіз. Ефективність державного управління : Зб. наук. праць. 2013. Вип. 37. С. 204-212.